

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انتشارات
۸۸۱

تأملی بر آموزش دامپزشکی

از تئوری تا مشی حرفه‌ای

دکتر کامران شریفی
دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد

سرشناسه: شریفی، کامران، ۱۳۴۴ -
 عنوان و نام پدیدآور: تأملی بر آموزش دامپزشکی: از تئوری تا مشی حرفه‌ای/ کامران شریفی؛ ویراستار ادبی هانیه اسدیپور فعال مشهد.
 مشخصات نشر: مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، انتشارات، ۱۴۰۲.
 مشخصات ظاهری: ۲۴۸ ص: مصور، جدول.
 فروست: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد؛ ۸۸۱.
 شابک: ISBN: 978-964-386-575-7
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا.
 یادداشت: کتابنامه. نمایه.
 موضوع: دامپزشکی -- راهنمای آموزشی
 شناسه افزوده: دانشگاه فردوسی مشهد، انتشارات.
 رده‌بندی کنگره: SFY۵۶/۳
 رده‌بندی دیویی: ۶۳۶/۰۸۹۰۷۶
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۸۷۰۵۹

Veterinary medicine -- Study and teaching

تأملی بر آموزش دامپزشکی؛ از تئوری تا مشی حرفه‌ای

پدیدآورنده: دکتر کامران شریفی
 ویراستار ادبی: هانیه اسدیپور فعال مشهد
 مشخصات: وزیری، ۱۵۰ نسخه، چاپ اول، تابستان ۱۴۰۲
 چاپ و صحافی: چاپخانه دقت
 بها: ۱/۸۵۰/۰۰۰ ریال
 حق چاپ برای انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد محفوظ است.

انتشارات
۸۸۱

مراکز پخش:

فروشگاه و نمایشگاه کتاب پردیس: مشهد، میدان آزادی، دانشگاه فردوسی مشهد، جنب سلف یاس
 تلفن: ۳۸۸۰۲۶۶۶ - ۳۸۸۳۳۷۲۷ (۰۵۱)
 مؤسسه کتابیران: تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، بین روانمهر و وحید نظری، بن‌بست
 گشتاسب، پلاک ۸ تلفن: ۶۶۴۸۴۷۱۵ (۰۲۱)
 مؤسسه دانشیران: تهران، خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت) نبش خیابان نظری، شماره ۱۴۲
 تلفکس: ۶۶۴۰۰۲۲۰ - ۶۶۴۰۰۱۴۴ (۰۲۱)

<http://press.um.ac.ir>

Email: press@um.ac.ir

تقدیم به:

دانشکده دامپزشکی دانشگاه فردوسی مشهد

به خاطر سی سال فعالیت و حضور پُرثمر و با افتخار در شرق و شمال شرق کشور

و تقدیم به اساتید برجسته زیر که در تندبادهای دهه ۶۰ مشعل علم و مشی حرفه‌ای را فروزان و بذر امید را در دل دانشجویان زنده نگه داشتند:

دکتر تقی تقی پور بازرگانی - دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران

دکتر ایرج نوروزیان - دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران

دکتر پرویز هورشتی - دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران

دکتر محمود بلورچی - دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران

دکتر علی رضاخانی - دانشکده دامپزشکی دانشگاه شیراز

استاد نازنین و بی همتا **دکتر شمس الملوک خواجه‌نصیری** - مسئول اسبق آزمایشگاه شبکه

دامپزشکی استان تهران

press.um.ac.ir

فهرست مطالب

دییآچه.....	۶
فصل ۱. چهار رکن بنیادین آموزش دامپزشکی در قرن بیست و یکم.....	۹
فصل ۲. جایگاه پرورش اندیشه، تفکر و استدلال در آموزش دامپزشکی.....	۲۱
فصل ۳. رهیافت‌های آموزش دامپزشکی.....	۳۱
فصل ۴. آموزش عالی و چالش‌های درونی آن؛ با نگاهی ویژه به برنامه آموزش دامپزشکی.....	۴۱
فصل ۵. اولویت‌ها و هدف‌گذاری در برنامه آموزشی دوره‌های تخصصی دامپزشکی.....	۶۷
فصل ۶. دوره‌های تخصصی دامپزشکی: تناسب انتظارات و واقعیت موجود با هم.....	۸۳
فصل ۷. مبانی معرفت‌شناختی-فلسفی تشخیص درمانگاهی.....	۹۳
فصل ۸. منابع اطلاعاتی و ارزیابی نقادانه داده‌ها برای نیل به صلاحیت در تشخیص و درمان: طب مبتنی بر شواهد.....	۱۱۳
فصل ۹. گشودن راز پیچیدگی‌ها از راه اندیشیدن پیچیده.....	۱۳۳
فصل ۱۰. بازبینی برنامه آموزش دامپزشکی: تعیین اولویت‌ها و مقتضیات اجرایی.....	۱۴۵
فصل ۱۱. حرفه دامپزشکی و فعالیت در عرصه پرورش حیوانات مولد در عصر ردپاها و سلامت یکپارچه: رهیافتی توصیفی.....	۱۷۱
فصل ۱۲. راه دشوار، اما الزامی اصلاح و توسعه در برنامه آموزش دامپزشکی.....	۱۹۳
فصل ۱۳. چالش‌های آتی در آموزش مشی حرفه‌ای در عرصه حیوانات مولد غذا و دام‌های بزرگ.....	۲۰۳
فصل ۱۴. بخش ضمیمه: جنبه‌های انسانی، فردی و اجتماعی حرفه دامپزشکی و دامپزشکان.....	۲۰۹
ضمیمه ۱: تناسب برنامه آموزشی و درسی با واقعیات اجتماعی و مشی حرفه‌ای دامپزشکی.....	۲۱۰
ضمیمه ۲: برهم کنش انتظارات و مسئولیت‌های دولت، جامعه و دانشگاه: تجربیات جهانی و مسئله کیفیت.....	۲۲۳
ضمیمه ۳: وجه انسانی دامپزشکی؛ سخت می‌گردد جهان بر مردمان سخت کوش.....	۲۳۰
ضمیمه ۴: وجه انسانی دامپزشکی؛ از سر راه موفقیت برو کنار.....	۲۳۴
ضمیمه ۵: چگونه می‌توان دلسوز بود؟.....	۲۳۷
نمابه.....	۲۴۲

دیباچه

آموزش همیشه برایم مسئله‌ای جدی بوده است. در سال ۱۳۶۷ که مشغول گذراندن دوره کارورزی در دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران بودم، متوجه کوتاهی فوق‌العاده این دوره شدم و دل‌نگران از اینکه فرصتی برای مطالعه در کتابخانه برای پیگیری بیماری‌هایی که در کلینیک سابق دانشکده در وصفنارد می‌دیدیم، دست نمی‌دهد. این موضوع را با استاد ارجمند، جناب آقای دکتر تقی تقی‌پور بازرگانی در میان گذاشتم. ایشان پیش‌تر معاون آموزشی بودند و در جواب گفتند که همه‌جای دنیا همین‌گونه است؛ جوابی که به‌هیچ‌وجه قانع‌کننده نبود.

در ۱۵ بهمن ۱۳۷۰ به‌عنوان مربی بخش داخلی دام‌های بزرگ در دانشکده دامپزشکی دانشگاه فردوسی مشهد استخدام شدم. با طیفی از همکاران که دانش آموخته دانشکده‌های دامپزشکی تهران، شیراز و ارومیه بودند، وظیفه تأسیس دانشکده دامپزشکی دانشگاه فردوسی مشهد را برعهده داشتیم و مجبور به برگزاری جلسات متعددی بودیم. دولت اول سازندگی در ۱۳۶۸ با طرح تعدیل اقتصادی موج تغییرات بزرگی در کشور به راه انداخته بود و دورنمای اشتغال برای دامپزشکان مبهم شده بود. یکی از مسائلی که به‌جد مورد بحث و بررسی اعضای هیئت علمی دانشکده تازه تأسیس بود، مسئله آموزش بود و با آگاهی از آنچه که در دانشکده‌های مختلف می‌گذشت، بیش‌ازپیش نظرم به مسئله اساسی آموزش جلب شد.

در سال ۱۳۷۶ که رزیدنت بخش داخلی دام‌های بزرگ در دانشکده دامپزشکی دانشگاه شیراز بودم، روزی در بخش مجلات دانشکده به‌طور اتفاقی مقاله‌ای در مجله جامعه دامپزشکی ایالات متحده آمریکا دیدم که تأثیر زیادی در زندگی حرفه‌ای من داشت. ترجمه این مقاله را در فصل ۱ ملاحظه کنید. برای اولین بار متوجه شدم که برنامه آموزشی و درسی چیزی سواى ردیف کردن واحدهای درسی، و خود یک موضوع مستقل پژوهشی است. سپس دریافتم که مجلاتی به‌نام مجله آموزش دامپزشکی و مجله آموزش پزشکی هم وجود دارد و مقالاتی پژوهشی روی مسئله آموزش به‌عنوان یک مسئله پژوهشی جدی و مستقل، و نه اداری در آن‌ها منتشر می‌شود.

به مسئله آموزش دامپزشکی در ایران به‌عنوان یک مسئله پژوهشی که دامنه آن تا اعماق جامعه امتداد دارد و باید با تولید ناخالص ملی پیوند بخورد، آنچنان که شایسته است، پرداخته‌ام. در ۲۰۰۹ مجله سازمان جهانی بهداشت/دام ویژه نامه‌ای در مورد آموزش دامپزشکی منتشر کرد که بخش قابل توجهی از مقالات آن توسط رؤسا

و معاونان دانشکده‌های دامپزشکی در سطح جهان منتشر شده بود. در ایران تعداد کسانی که در مورد آموزش دامپزشکی بخواهند دست به قلم ببرند، بسیار اندک است.

بخش اصلی کتاب در ۱۳ فصل ارائه شده است. نحوه نگارش طوری بوده که فصل‌ها از هم مستقل باشند و الزامی نیست که به ترتیب از فصل ۱ تا ۱۳ مطالعه شود. به همین خاطر، به طور جزئی در برخی موارد مسائلی در مقدمه و از آن نادرتر در استنتاج فصل‌ها مشابهاتی اندک وجود دارد و علت آن هم لزوم استقلال نسبی فصل‌ها از هم بوده است تا خواننده بسته به نیاز به آن مراجعه کند. برخی از مسائل، از جمله لزوم تأسیس بیمارستان آموزشی را هر قدر تکرار کنیم، کم است.

امید است که انتشار این کتاب آغازی باشد برای اینکه مسئولان وزارت و دانشکده‌ها و مهمتر از همه، اعضای هیئت علمی در این زمینه دست به قلم ببرند و مسئله آموزش را از یک مسئله اداری صرف به یک موضوع پژوهشی تبدیل کنند. هدف سنتی از آموزش این است که «چه به دانشجو بگوییم»، در حالی که «پرورش دانش آموختگانی توانمند از بابت صلاحیت و کفایت در تشخیص، کارایی اجتماعی، کارآفرینی و قدرت رهبری» باید سرلوحه تمامی فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی باشد؛ این پیام کلی کتاب است. برای این کار، داشتن بینش و تحلیل دقیق از تأثیر جنبه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بر حرفه دامپزشکی اهمیت زیادی دارد که در این کتاب به طور مفصل مورد بحث قرار گرفته است. با اقتباس از سرفصل جنبه انسانی دامپزشکی^۱ از مجله جامعه دامپزشکی ایالات متحده آمریکا، بخش چهاردهم با عنوان ضمیمه با پنج جستار در انتها آمده است تا بر اهمیتی که دامپزشکان باید به جامعه، زندگی و رشد دائمی شخصی، حیات اجتماعی و آموزش فراگیر خود بدهند، تأکید شده باشد؛ از دیدگاهی وجودی (اگزیستانسیل) هیچ شغلی و هیچ مدرکی و هیچ رتبه‌ای و هیچ مشکل حرفه‌ای مهم‌تر از خود فرد و خانواده‌اش نیست.

این کتابی نیست که بتوان آن را به سرعت خواند. با این حال، اگر بتواند نقش خطیر حرفه دامپزشکی و دامپزشکان برای جامعه را برای اعضای هیئت علمی و دانشجویان این رشته روشن کند، انگیزه آنان را برای تبدیل شدن به زنان و مردان جنگی، و نه سیاهی لشکر، و برای احساس مسئولیت در برابر وظایف اجتماعی حرفه دامپزشکی افزایش دهد، نیروی خلاقیت، پرسشگری و نقادی، از جمله نقد همین دست‌نوشته را برانگیزد، این کتاب به هدف خود رسیده است؛ کتابی که یک تجربه زیسته است.

برای نگارش این کتاب راهی سی‌ساله با مطالعاتی پیگیر در زمینه‌های متعدد و مختلف طی شده است؛ مطالعاتی که الزاماً می‌بایست خارج از حوزه تخصصی نگارنده باشد، ولی از آن گریزی نبود؛ یکی از خانواده دامپزشکان باید این بار را برمی داشت. از این بابت سپاسگزار خانواده‌ام، به ویژه همسرم آن بانوی مهر و ماه و آن گودآفرید هستم که با صبوری تمام و دندان روی جگر گذاشتن، این راه دشوار را برایم هموار کردند. این کتاب

۸ تأملی بر آموزش دامپزشکی؛ از تئوری تا مشی حرفه‌ای

در این زمینه قدم اول است که باید با گام‌های پیاپی سایر همکاران در دانشگاه و نیز خارج از آن تکمیل شود و در عین حال، به‌ویژه با توجه به فصل ۴، این اثر می‌تواند مدلی باشد که بر اساس آن، اعضای هیئت علمی سایر رشته‌ها نیز به جلد امر بازمینی برنامه آموزشی و درسی رشته خود را در دستور کار قرار دهند.

مدیریت و کاردانی کارشناسان برجسته، دقیق و نکته‌سنج مرکز نشر دانشگاه آقای مصطفی قندهاری و آقای حمیدرضا نداف نقش بزرگی در رسیدن این کتاب به مرحله انتشار داشت. آراستگی جالب توجه این اثر و لطافتی که در رؤیت روی جلد و متن کتاب مشاهده می‌شود، مرهون کار و سلیقه زیباشناختی آقای حمید نخعی، ناظر چاپ مرکز نشر دانشگاه است که به حق مفهوم به زیور چاپ رسیدن را تداعی می‌کند. سپاسگزار و قدردان این سه همکار بزرگوار هستم.

کامران شریفی

دانشیار دانشکده دامپزشکی دانشگاه فردوسی مشهد